

Lisans Düzeyindeki Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Mesleğe Dönük Tutumlarına Göre Kümelendirilmesi¹

Celil ÇAKICI² ve Seçkin ESER³

ÖZET: Çalışmanın amacı, lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleğe dönük tutumlarına göre kümelendirilmeleri ve profillerinin ortaya konmasıdır. Veriler, literatüre dayalı geliştirilen bir anketin Türkiye’de lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan 1105 öğrenciye uygulanmasıyla derlenmiştir. Anketler, öğrencilere 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında, turizm rehberliği bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının yardımıyla, sınıf bazında kota örneklemesine göre yüz yüze uygulanmıştır. Veriler faktör, iki aşamalı kümeleme ve ki-kare analizine tabi tutulmuştur. Öğrencilerin mesleğe dönük tutumlarının tek boyutlu bir yapı sergileyerek toplam varyansın %40,5’ini açıkladığı tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin mesleğe dönük tutumlarına göre üç kümeye ayrıldıkları belirlenmiş olup; kümeler, "kararsızlar" ($\bar{x}=3,1139$), "rehberliği sevenler" ($\bar{x}=3,9931$) ve "rehberlik sevdalıları" ($\bar{x}=4,7273$) olarak adlandırılmıştır. Sınıflar ve staj yapılıp yapmama ile kümeler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Üst sınıflara doğru ilerlerken rehberlik sevdalılığı oranlarının düşme ve kararsızlığın ise artma eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Turizm rehberliği, mesleğe dönük tutum, lisans öğrencileri

Clustering The Undergraduate Students of Tourism Guidance Based on Their Occupational Attitudes

ABSTRACT: This study aims at clustering and profiling the undergraduate students of tourism guidance according to their occupational attitudes. The data were collected by applying a questionnaire based on the literature to 1105 students who received tourism guidance education at undergraduate level in Turkey. The questionnaires were applied to the students face to face with the help of the lecturers in the tourism guidance departments in the spring semester of 2016-2017 academic year, according to quota sampling based on class. The data were subjected to factor, two-step cluster and chi-square analysis. It has been found out that the occupational attitudes of the students explain 40,5% of the total variance by displaying a one dimensional structure. It was also determined that students were

¹ Makale, Seçkin ESER'in "Kişilik Özelliklerinin mesleğe Yönelik Tutuma Etkisinde Öğrenme Stilleri Ve Akademik Motivasyonun Aracılık Rolü: Lisans Turizm Rehberliği Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

² Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Mersin, E-mail: celilcakici@mersin.edu.tr

³ Kırklareli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü. E-mail: sseserr@gmail.com

clustered into three groups according to their occupational attitudes, named "undecided" ($\bar{x}=3,1139$), "guidance lovers" ($\bar{x}=3,9931$) and "fans of guidance" ($\bar{x}=4,7273$). There were significant relationships between the clusters, and the classes and having completed internships or not. It is understood that as the students move towards the upper classes, the rate of being fans of guidance tend to decrease while that of undecided students increase.

Keywords: *Tourism guidance, attitudes toward tourism guidance, undergraduate students,*

1. GİRİŞ

Meslek öncelikle bireylerin kabiliyetlerini kullanabildiği, bireysel açıdan kendini geliştirdiği ve gerçekleştirdiği bir araçtır (Kuzgun, 1994: 51). Diğer bir ifadeyle, bireylerin yaşamını devam ettirmeye yönelik olarak, bir eğitim sürecinin sonucunda bilgi ve tecrübeye bağlı olarak ve toplum tarafından önceden belirlenmiş kuralları içeren faaliyetler birleşimi olarak açıklanabilir (Köroğlu, 2014: 139). Özellikle, hizmet sektöründe yer alan meslekler sevilmediği ve istenmediği takdirde yerine getirilmesi oldukça zor olarak düşünülen mesleklerin başında yer almaktadır (Erdoğan ve Kahraman, 2012: 230). Bireylerin seçmiş oldukları mesleklerini gerektiği şekilde yerine getirebilmeleri için, etkin bir eğitim almaları, gerekli donanıma sahip olmaları ve yeteneklerini bu doğrultuda geliştirmeleri son derece önemlidir.

Turizm rehberliği eğitimi, mesleki eğitim içerisinde yer almaktadır. Meslek seçimini "turist rehberi" olarak belirleyen kişilerin sektörün taşıdığı özellikler nedeniyle birtakım özel beceri ve yeteneklere sahip olması gerekmektedir. Turizm eğitimi alan öğrenciler turizm sektörü için potansiyel birer temsilcidir. Rehberlik eğitiminin amacı, rehber olarak hizmet verecek bireylere turizm bilincini kazandırarak, davranış biçimleri, insan sosyolojisi ve psikolojisi hakkında yetiler kazandırmaktır. Aynı zamanda eğitim sürecinde iletişim yönü kuvvetli ve yabancı dil kullanma becerilerinin de gelişmesi sağlanabilir (Tolga, Korkmaz ve Atay, 2015: 27).

Öğrencilerin ilgili oldukları sektöre ya da konuya yönelik tutumları, onların okul yıllarındaki akademik başarılarında, eğitim programının başarısında ve öğrencilerin çalışma hayatındaki başarılarında, mesleklerini sevmelerinde çok önemlidir (Kozak ve Kızılırmak, 2001: 10). Öğrencilerin turizm sektöründe çalışmaya yönelik tutumları, onların turizm sektöründe çalışma istekleri ve sektöre bağlılıkları üzerinde belirleyici olabilmektedir. Turizm rehberliği bölümlerinde eğitim alan öğrencilerin mesleklerine yönelik tutumları, sadece eğitim sürecindeki performanslarını ve akademik başarılarını etkilemekle kalmamakta, aynı zamanda mesleklerinde hizmet kalitesinin artmasında da etkili bir unsur olarak görülmektedir. Turizm

endüstrisinin özellikleri sebebiyle de rehberin görev ve sorumluluklarının son derece önemli ve çeşitli olduğu görülmektedir. Rehberlik mesleğini eğitimleri süreçleri boyunca deneyimleyen, staj dönemlerinde gözlemleme şansı yakalayan öğrencilerin mesleklerine yönelik pozitif veya negatif algılar geliştirmesi beklenebilir. Mesleğe dönük tutumun mesleğin icrasında, etkisi göz ardı edilemez. Bu noktadan hareketle, öğrencilerin turizm rehberliği mesleğine dönük tutumlarına göre kümelendirilmeleri ve profillerinin ortaya konması, bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

2. TURİZM MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUM VE ALANYAZIN İNCELEMESİ

Tutumlar nesnelere, insanlar ya da olaylara dönük olumlu ya da olumsuz değerlendirme içeren ifadeler olarak tanımlanmaktadır. Bir şeyle ilgili olarak, ne hissedildiğini anlatırlar. Bir işgören “İşimi seviyorum” dediğinde, işi hakkındaki tutumunu ifade ediyor demektir (Sabuncuoğlu ve Tüz, 2013: 34). Bu açıdan değerlendirildiğinde kişinin herhangi bir alanla ilgili hissettiği olumlu ve olumsuz tutumun altında konu ile ilgili düşünceleri, duyguları ve davranışlarının etkileşim içinde olduğu söylenebilir (Kozak ve Kızılırmak, 2001: 10).

Kişi, toplum içinde mesleği vasıtasıyla bir yer edinmekte, geçimini sağlamak ve geleceğini bu alan üzerine inşa etmektedir (Olçay ve Çelik, 2010: 280). Aynı zamanda meslek, insanların kişiliğini ciddi anlamda etkilemektedir (Akyol ve Aslan, 2006: 52). Bir çalışanın herhangi bir endüstriye bağlılığını, çalışması, özellikle işine olan algısı ve tutumuyla belirlendiği belirtilmektedir (Richardson, 2009: 383). Bu açıdan değerlendirildiğinde öğrencilerin ilgili oldukları sektöre ya da konuya yönelik tutumları, akademik başarılarının kilidi durumundadır. Ayrıca, öğrencilerin gelecek çalışma hayatındaki başarılarında ve mesleklerini sevmelerinde de etkilidir (Kozak ve Kızılırmak, 2001: 10).

Bireylerin meslek seçimlerinde etkili unsurları, içsel ve dışsal olarak ikiye ayırmak mümkündür. İçsel sebepler; kişilik ve kişiliğe bağlı olarak ilgi alanları, yetenekler olarak ifade edilebilir. Dışsal sebepler ise; mesleğin saygınlığı, gücü (fiziksel ya da zihinsel), tehlikesi, ücreti, terfi olanakları vb. olarak kabul edilmektedir (Çimen, 2008: 195).

Çalışanların işlerinden memnuniyet düzeyleri, ilk olarak yaptıkları işe karşı duydukları ilgi, istek ve motivasyonlarının derecesine bağlı olarak kabul edilmektedir (Sarıışık, 2007: 159). Öğrencilerin turizm rehberliği mesleğine dönük tutumları, onların başarılarında kilit bir faktördür. Aynı zamanda öğrencilerin mesleğe dönük tutumları onların turizm sektöründe çalışma isteklerini ve sektöre bağlılıklarını ifade etmektedir. Turizm

sektöründe çalışmanın farklı yönlerine yönelik tüm düşüncelerin, duyguların ve davranışsal eğilimlerin bütünü, turizm mesleğine dönük tutumu oluşturmaktadır (Kuşluyan ve Kuşluyan 2000: 254)

Turizm alanında eğitim alan öğrencilere yönelik alan yazınında çeşitli çalışmalara dikkat çekildiğinde, büyük bir çoğunluğunun gelecekte turizm sektöründe çalışmak istediklerini ifade ettikleri görülmektedir (Airey ve Frontistis, 1997; Kuşluyan ve Kuşluyan, 2000; Chen, Chu ve Wu, 2000; Kuşluyan ve Kuşluyan, 2000; Özdemir, Aktaş ve Altıntaş, 2005; Çatı ve Bilgin, 2013). Diğer taraftan, turizm alanında iş sahibi olmanın ücret yetersizliği, uzun çalışma süreleri ve aile yaşamında yarattığı sıkıntılar gibi sık ifade edilen nedenlerden dolayı çeşitli dezavantajlara sahip olmakla birlikte (Barron, Maxwell, Broadbrige ve Ogden, 2007; Aksu ve Köksal, 2008; Sibson vd., 2011; Aymankuy ve Aymankuy, 2013; Wang, 2014), keyifli çalışma koşullarına sahip, kazançlı ve ilginç bir meslek olarak (Kuşluyan ve Kuşluyan, 2000; Roney ve Öztin, 2007; Sibson vd., 2011) görüldüğünde belirtilmektedir.

Kariyer gelişimi için turizm eğitiminin doğru bir tercih olduğunu (Roney ve Öztin, 2007; Wng, 2004; Lam ve Ching, 2007) buna karşın, sektör deneyimi edinmemenin turizm sektörüne yönelik algı ve davranışlar üzerinde negatif yönde etki yarattığı (Richardson, 2009, 2010); staj yapanların yapmayanlara göre daha olumlu tutum sergilediği de ifade edilmiştir (Kozak ve Kızıllırmak, 2001; Emir, Pelit ve Arslan, 2010). Ayrıca, öğrenciler mezuniyet dönemleri yaklaştıkça turizm sektörü hakkındaki görüşlerinin olumsuz yönde değiştiğini (Jenkins, 2001; Richardson, 2008) ve belirli bir süre sonra sektörü terkettikleri (King, Mc Kerchyer ve Waryszak, 2003; Boylu, 2009; Richardson, 2010) görülmektedir. Mesleğe yönelik tutuma ilişkin araştırmaların turizm alanında eğitim gören öğrencilerin öğrenim gördükleri programlara yönelik bakış açıları ve algılarının incelendiği çeşitli çalışmalarda, genellikle olumlu tutumlar besledikleri ifade edilmiştir (Özdemir, 2005; Kurnaz, Kurnaz ve Kılıç, 2014; Çemrek ve Yılmaz, 2010, Erdem, 2010).

Alan yazını incelemesinde turizm rehberliği bölümünde eğitimlerine devam eden öğrencilerin mesleğe dönük tutumunu inceleyen çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Turizm rehberliği bölümünde eğitimlerine devam eden öğrencilerin büyük bir kısmının mesleklerine yönelik olumlu tutuma sahip olmakla birlikte, rehberlik mesleğini mezun olduktan sonrada yapmak istediklerini belirten çalışmalar yer almaktadır (Yılmaz, 2011; Körğlü ve Gezen, 2012; Köroğlu, 2014; Tolga vd., 2015; Şahin ve Acun, 2016).

3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleğe dönük tutumlarının belirlenmesi, araştırmanın ana amacını oluşturmaktadır. Birçok çalışmada (Airey ve Frontis, 1997; Kuşluvan ve Kuşluvan 2000; Kozak ve Kızıllırmak, 2001; Jenkins, 2001; King, McKercher ve Waryszak, 2003; Aksu ve Köksal, 2005; Zopiatis ve Kyprianou, 2006; Roney ve Öztin, 2007; Richardson, 2008, 2009, 2010; Sibson vd., 2011; King ve Hang, 2011; Baltacı vd., 2012, Richardson ve Butler, 2012; Wang, 2014; Bahcelerli ve Sucuoğlu, 2015) öğrencilerin genel olarak turizm endüstrisine dönük tutumları incelenmektedir. Bu çalışmada ise, lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleğe dönük tutumlarına göre kümelendirilmesi ve profillerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Nitelikli turizm rehberlerinin yetiştirilmesi, programların başarısının yükseltilmesi ve iyileştirilmesi, öğrencilerin mesleğe karşı tutumlarının belirlenmesiyle olası olabilir. Ayrıca, mesleğe dönük tutuma göre öğrencilerin kümelendirilmesi ve bu kümelerin profilinin ortaya konmasıyla, mevcut öğrenci kitlesinin daha iyi anlaşılması böylece gerek öğretim planlarının şekillenmesi gerekse eğitim faaliyetlerinin daha nitelikli hale getirilmesinde bir dizi fayda sağlayabilir.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma ilişkisel tarama modelinde bir tanımlayıcı araştırma olarak tasarlanmıştır. Literatüre dayalı olarak geliştirilen ankette demografik soruların yanı sıra, mesleğe dönük tutumu belirlemek için Roney ve Öztin'in (2007) 12 maddeli ölçeğinden turizm rehberliği bağlamına uymayan üç maddenin çıkarılması ile turizm rehberliğine uyarlanan ve son şekli verilen 9 maddeden oluşan ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin beş maddesi ters kodlama gerektiren türde hazırlanmıştır.

Araştırmanın evrenini, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Türkiye'de bulunan üniversitelerde turizm rehberliği eğitimi alan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem çerçevesi ise, Türkiye'de bulunan üniversitelerde lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan ve 2016-2017 eğitim-öğretim yılında kayıt yenileyen öğrenciler meydana getirmektedir. 2016 yılı ÖSYM tercih kılavuzunda öğrenci alan 11 yükseköğretim biriminde 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında kayıt yaptıran 2406 öğrenci bulunmaktadır. Çalışma evreninin büyüklüğünün 10000 altında kalması nedeniyle sınırlı evren oran için kullanılan örneklem formülü ile

$(n=N.P.Q.Z^2_{\alpha}/(N-1)H^2+ Z^2_{\alpha} .P.Q)^4$ örnek büyüklüğü (Ural ve Kılıç, 2006: 47) hesaplanmıştır. Hesaplama, %5 anlam düzeyinde, varyansı maksimum kılan oran ($p=0,5$) ve tahmindeki hata payını azaltmak, dolayısıyla da daha büyük bir örnek büyüklüğü ile çalışabilmek için %3 örnekleme hatası esas alınarak yapılmış ve 739 olarak belirlenmiştir. Ancak anketlerin eksik cevaplanabileceği ve çoklu sapan analizi sonucunda uç değer niteliğinde olabileceği hususu dikkate alınarak, toplam kota 850'ye çıkarılmıştır.

Yükseköğretim kurumlarını, sınıfları ve öğrencilerin cinsiyetlerini örnekleme yansıtabilmek için kota örnekleme yoluna gidilmiştir. Cinsiyet ve sınıf değişkeni aynı anda kullanılarak yapılan hesaplamalar sonucu, birinci sınıflardan 250, ikinci sınıflardan 264, üçüncü sınıflardan 163 ve dördüncü sınıflardan 172 öğrenci ile anket uygulanması gerektiğine karar verilmiştir. Her lisans birimindeki cinsiyet oranları dikkate alınarak, 352 kadın ve 498 erkek kotası belirlenmiştir.

4.1.Güvenirlilik ve Geçerlik

Öğrencilerin turizm rehberliği mesleğine dönük tutumları, 9 maddeli ölçek ile tespit edilmiştir. Güvenirlilik analizinde +0,200'ün altında olan üç madde (5, 8 ve 9) aşamalı olarak ölçekten çıkarılmıştır. Geriye kalan altı maddeli ölçeğin Alfa güvenirlilik katsayısı 0,680 bulunmuş olup; ölçeğin "oldukça güvenilir" olduğunu söylemek mümkündür (Alpar, 2012: 458).

Ölçeğin, öğrencilerin turizm rehberliği mesleğine dönük tutumu ölçmede kullanılıp kullanılmayacağı, kapsam geçerlik çalışması ile belirlenmiştir. Bu amaçla, oluşturulan ölçek, 10.10.2016 tarihinde alan uzmanları grubunda yer alan toplam 45 öğretim üyesine elektronik posta yoluyla gönderilmiştir. 20 uzmanın dönüş yaptığı durumda, aşılması gereken kritik kapsam geçerlik oranı, %42'dir (Lawshe, 1975). Yapılan hesaplamalar sonucu, madde bazında en küçük kapsam geçerlik oranı (KGO) %60 olup, en yüksek %80'dir. Tüm maddelerin KGO'nun ortalaması olan Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI) ise, %71 olarak hesap edilmiştir. Böylece uyarlanan ölçeğin, kapsam geçerliğine sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için açıklayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Güvenirlilik analizi sonucu üç maddesi ölçekten çıkarılan ölçeğe uygulanan faktör analizi, tek boyutta toplam varyansın %40,49'unu açıklamıştır. Düşük görülse de, sosyal bilimlerde tek faktörlü yapılar için %30 ve üzeri normal karşılanabilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve

⁴n:Örnekleme büyüklüğü; N:Evren büyüklüğü; P:Evrende bir olayın gözlenme oranı; Q:Evrende bir olayın gözlenmeme oranı (1-P); Z: Belirli anlamlılık düzeyine karşılık gelen teorik değer- $\alpha:0,05$ için Z değeri 1,96'dır; H: Standart hata değeri-örnekleme hatası.

Büyüköztürk, 2012: 197). Dolayısıyla ölçeğin yapı geçerliğini de sağladığı görülmektedir.

Ön test 2016 yılı Aralık ayında Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği bölümünde okuyan turizm rehberliği öğrencilerine, üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamda her sınıftan 5 kız 5 erkek öğrenciye, ikinci aşamada ise her sınıftan 4 kız 4 erkek öğrenciye anlaşılabilirlik testi uygulanarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Anlaşılabilirlik testi uygulandıktan sonra da her sınıftan 8 kız ve 8 erkek öğrenciye pilot çalışma yapılmıştır. Son halini alan anket, öğrencilere 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında, turizm rehberliği bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının yardımıyla yüz yüze uygulanmıştır. İzin alınabilen 10 üniversite anket uygulaması, 10 Şubat - 20 Mart 2017 arasında yapılmış olup, toplamda 1115 anket sayısına ulaşılmıştır. Uygulama sonrası, her anket tamlığı, doğruluğu ve tutarlılığı açısından titiz bir değerlemeye tabi tutulmuştur. Ölçek maddelerinin tamamının yanıtlandığı görülmüş olup; çoklu sapan analizi sonucu 10 gözlemin veri setinden çıkarılmasına karar verilmiştir. Böylece 1105 anket üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

Elde edilen 1105 anket, araştırmanın evreni dikkate alındığında, evreni (1105/2406) %45,9 oranında temsil ettiği görülmektedir. Bir üniversitede anketin uygulanamamasını da dikkate alırsak, evreni temsil oranı (1105/2259) %48,9'a yükselmektedir.

5. BULGULAR

Araştırmaya katılan 1105 turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin % 92,3'ü 17-23 yaş arasındadır. 24-30 yaş arası 72 öğrenci yer almakla birlikte, katılımcıların % 6,5'ini oluşturmaktadırlar. 31-61 yaş arası 13 öğrencinin toplam içerisindeki payı %1,2'dir. Son yaş gurubunda elli yaş üstü; 51, 52, 54 ve 61 yaşında birer öğrenci bulunmaktadır.

Turizm rehberliği bölümünde öğrenim görenlerin %50,3'ü erkek, %49,7'si kadın öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin % 47,1'i yurtda, %35,9'u arkadaşlarla evde, %15,1'i aile yanında, % 1,9'u ise akraba yanında ikamet etmektedir. Program türüne göre yapılan değerlendirmede %74,6'sı birinci öğretim, %25,4'ü ikinci öğretim öğrencilerdir.

Öğrencilerin %38,6'sı 1.sınıf, %24,4'ü 2.sınıf, %22,5'i 3.sınıf, %14,4'ü 4.sınıfta öğrenim görmektedirler. Staj durumlarına göre değerlendirildiğinde %28,8'i stajını tamamlamış olup; % 71,2'si stajını henüz tamamlamamıştır. Mezun oldukları lise türüne göre, öğrencilerin %54,7'si Anadolu lisesi, % 25,2'si Düz lise, %5,2'si Meslek ve Teknik Anadolu lisesi, %3,7'si Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, %1,6'sı Çok Programlı Lise,%1,5'i Kız Meslek Lisesi, %0,9'u Aşçılık Turizm

Meslek lisesi ,%0,4'ü Fen Lisesi, %0,1'i Sosyal Bilimler Lisesi olarak belirtmişlerdir. Memleketlerine yönelik olarak, öğrencilerin %25'i, Ege bölgesi, %20,5'i Marmara bölgesi, %16,7'si Karadeniz bölgesi, %13,7'si İç Anadolu bölgesi, %13,6'sı Akdeniz bölgesi,%4,3'ü Türkiye dışı, %4'ü Doğu Anadolu bölgesi, %2,3'ü ise Güneydoğu Anadolu bölgesi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1, öğrencilere uygulanan 9 maddeli mesleğe dönük tutum ölçeğine ilişkin ortalama ve standart sapmaları göstermektedir. Buna göre öğrencilerin turizm rehberliği mesleğini yeni insanlarla tanışma fırsatı sağlayan keyifli bir deneyim olarak ($\bar{x}=4,5$) gördüğü, iyi kazanç sağlayan bir meslek ($\bar{x}=3,96$) olarak düşündüklerini ve bu meslekte cinsiyet ayrımcılığı olmadığını ($\bar{x}=3,88$) düşündükleri söylenebilir. Bu bağlamda mesleğe dönük tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Mesleğe dönük tutum ölçeğine ilişkin maddelerin ortalama ve standart sapmaları

	Ortalama	S.Sapma
1.Turist rehberliği yeni insanlarla tanışma fırsatı sağlayan keyifli bir deneyim sağlar	4,5285	,71939
2.Turist rehberliği iyi kazanç sağlayan bir meslektir	3,9557	,95118
6.Turist rehberliği mesleğinde cinsiyet ayrımcılığı yoktur	3,8778	1,21080
3.Kariyer gelişimi için üniversitede turist rehberliği okumak doğru bir tercihtir	3,6986	1,07704
4.Turist rehberliği mesleğinin avantajları, dezavantajlarına göre daha fazladır	3,6027	,97086
7.Turist rehberliği, turizmsektöründeki diğer işlere göre daha saygındır.	3,5873	1,08840
8.Turist rehberliği fiziksel iş güvenliği (kaza, yaralanma vb.) tam anlamıyla sağlanamaz (R)	2,7041	1,07854
5.Turist rehberliği mesleği, iyi bir emekliliği güven altına almaktan uzaktır (R)	2,5647	1,10320
9.Turist rehberliği mesleğindeki düzensiz çalışma saatleri aile yaşamını olumsuz etkiler(R)	1,9520	1,04190
GENEL ORTALAMA	3,3857	0,50207
Tepki kategorileri: 1= kesinlikle katılmıyorum, ..., 5:Kesinlikle katılıyorum		

Tablo 2, turizm rehberliği öğrencilerine uygulanan faktör analizi sonuçlarını göstermektedir. Faktör analizi, güvenilirlik analizi sonrası 6 maddeye inen ölçek ile yapılmıştır. Yapılan analizde KMO örneklem yeterliliği oranı % 78 olarak belirlenmiştir. Bu oran örneklem büyüklüğünün “iyi” olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2010: 322). Bartlett Küresellik test sonucu da (χ^2 1029,202; s.d.:15; p<0,001) anlamlıdır. Bu iki sonuç verinin faktör analizi için uygun olduğuna işaret etmektedir. Faktör analizi sonuçlarına göre mesleğe yönelik tutum tek boyuttan oluşmaktadır.

Tablo 2. Mesleğe yönelik tutum ölçeği faktör analizi

	Yükü	Özdeğeri	A.Varyans	Ortalama	Alfa
		2,429	40,490	3,8751	,680
3.Kariyer gelişimi için üniversitede turist rehberliği okumak doğru bir tercihtir	,767			3,6986	,591
4.Turist rehberliği mesleğinin avantajları, dezavantajlarına göre daha fazladır	,721			3,6027	,608
2.Turist rehberliği iyi kazanç sağlayan bir meslektir	,706			3,9557	,621
1.Turist rehberliği yeni insanlarla tanışma fırsatı sağlayan keyifli bir deneyim sağlar	,620			4,5285	,648
7.Turist rehberliği, turizm sektöründeki diğer işlere göre daha saygındır.	,524			3,5873	,658
6.Turist rehberliği mesleğinde cinsiyet ayrımcılığı yoktur	,405			3,8778	,699
Faktör çıkarma metodu: Temel bileşenler analizi; Döndürme metodu: Varimax; Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği: %78,0; Bartlett's Küresellik Testi için Ki-Kare: 1029,202; s.d.:15; p<0,001 Genel ortalama: 3,8751; Ölçeğin tamamı için Alpha: 0,680; Tepki kategorileri: 1= kesinlikle katılmıyorum, ..., 5:Kesinlikle katılıyorum *:Madde silindiğinde elde edilecek Alfa değeridir					

Tablo 2 incelendiğinde, mesleğe dönük tutum ölçeği maddelerinin tek faktör altında toplandığı görülmektedir. Faktörün özdeğeri 2,429'dur ve toplam varyansın %40,5'ini açıklamaktadır. Faktörün güvenilirliği 0,680'dir. Faktörü oluşturan maddeler sırasıyla; "Kariyer gelişimi için üniversitede turist rehberliği okumak doğru bir tercihtir" (0,767), "Turist rehberliği mesleğinin avantajları, dezavantajlarına göre daha fazladır" (0,721). "Turist rehberliği iyi kazanç sağlayan bir meslektir" (0,706), "Turist rehberliği yeni insanlarla tanışma fırsatı sağlayan keyifli bir deneyim sağlar" (0,620),

“Turist rehberliği, turizm sektöründeki diğer işlere göre daha saygındır” (0,524), “Turist rehberliği mesleğinde cinsiyet ayrımcılığı yoktur” (0,405) şeklinde bulgulanmıştır. Bu faktörde yükü 0,700'ün üstünde olan kariyer gelişimi için üniversitede turist rehberliği okumanın doğru bir tercih olduğu, mesleğin avantajlarının dezavantajlarına göre daha fazla olduğu ve iyi kazanç sağlayan bir meslek olduğu ifadeleri majör (önemli, belirleyici) durumundadır. Öğrencilerin turizm rehberliği mesleğine dönük olumlu ($\bar{x}=3.86$) tutum besledikleri ifade edilebilir.

Tablo 3. Turizm rehberliği mesleğine dönük tutuma göre öğrencilerin kümelendirilmesi

Küme	N	%	Ortalama	S.Sapma	F-değeri	Farklılık
A.Kararsızlar	319	28,9	3,1102	,41582	2054,632 (0,000)	A<B, A<C, B<C
B.Rehberliği sevenler	580	52,5	3,9931	,22562		
C.Rehberlik sevdalıları	206	18,6	4,7273	,19606		
Tepki kategorileri: 1= kesinlikle katılmıyorum, ..., 5:Kesinlikle katılıyorum						

Turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe dönük tutumlarına göre kaç kümede incelenebileceğini bulabilmek için, iki aşamalı kümeleme analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda üç küme elde edilmiştir. Tablo 3, kümeleme sonucunu göstermektedir. Yapılan incelemede, birinci kümenin 319 kişiden oluştuduğu ve tutum ortalamasının 3,1102 olduğu görülmüştür. İkinci küme 580 öğrenciden meydana gelmekte ve mesleğe dönük tutum ortalaması 3,9931 olarak gerçekleşmektedir. Üçüncü ve son küme 206 öğrenciyi kapsamaktadır. Bu küme en yüksek tutum ortalamasına (4,7273) sahiptir. Ortalamalar dikkate alınarak birinci kümeye “Kararsızlar”, ikinci kümeye “Rehberliği Sevenler” ve üçüncü kümeye de “Rehberlik Sevdalıları” adı verilmiştir. Mesleğe dönük tutum, turizm rehberliği öğrenci kümeleri arasında ($F_{2,1102}=2054,632$, $p<0,001$) anlamlı bir farklılık göstermektedir. Rehberliği sevenlerinin kararsızlara göre mesleğe dönük daha olumlu bir tutuma sahip oldukları; rehberlik sevdalıların ise diğer iki kümeyle oranla mesleğe dönük daha olumlu tutuma sahip oldukları görülmektedir.

Turizm rehberliği mesleğine karşı tutuma göre oluşan kümeler ile sınıflar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak için Ki-kare analizi yapılmıştır. Tablo 4, bu analiz sonuçlarını göstermektedir. Buna göre, sınıf ile kümeler arasında anlamlı ($\chi^2: 19,546$; s.d.: 6, $p=0,003$) bir ilişki vardır. Çapraz tablo dikkatlice incelendiğinde, birinci sınıf öğrencilerinin dörtte birinin kararsızlık yaşadığı ortaya çıkarken, aynı sınıfın

%55'i rehberliği sevenler grubunda olup; beşte biri rehberlik sevdalıları grubundadır. İkinci sınıflarda bu oranlar %29,3, %50 ve %20,7 olarak gerçekleşmektedir. Üçüncü sınıfta kararsızların oranı %31,3 olup, dördüncü sınıflarda bu oran %35,2'dir. Üçüncü sınıfta rehberlik sevdalılarının oranı %20,1 iken, dördüncü sınıfta %7,5'e düşmektedir. Böylece üst sınıflara doğru ilerlerken, rehberlik sevdalılığı oranlarının düşme eğiliminde olduğu, buna karşın kararsızlığın arttığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4'deki çapraz tabloya göre, kararsızların birinci sınıftaki oranı üçte bir iken, bu oran ikinci ve üçüncü sınıfta %25 ve dördüncü sınıfta da %17,6'ya düşmektedir. Rehberliği sevenlerin birinci sınıftaki oranı %40'dır. Bunun ikinci sınıfta %23,3', üçüncü sınıfta %20,9'a ve son sınıfta da %15,7'ye düştüğü görülmektedir. Rehberlik sevdalılarının birinci sınıftaki oranı %42,7'dir. Bu oran, ikinci sınıfta %27,2, üçüncü sınıfta %24,3 ve dördüncü sınıfta %5,8'e düşmektedir. Dolayısıyla, öğrencilerin başlangıçta turizm rehberliği mesleğine karşı olumlu düşünceleri daha fazla iken, zaman geçtikçe bu olumlu düşüncelerde azalma meydana geldiği dikkat çekmektedir.

Tablo 4. Turizm rehberliği mesleğine dönük tutum kümeleri ile sınıf arasındaki ilişki

Küme	Sınıf	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf	Toplam
Kararsızlar	N	106	79	78	56	319
	Tutum içindeki %	33,2%	24,8%	24,5%	17,6%	100,0%
	Sınıf içindeki %	24,8%	29,3%	31,3%	35,2%	28,9%
Rehberliği sevenler	N	233	135	121	91	580
	Tutum içindeki %	40,2%	23,3%	20,9%	15,7%	100,0%
	Sınıf içindeki %	54,6%	50,0%	48,6%	57,2%	52,5%
Rehberlik sevdalıları	N	88	56	50	12	206
	Tutum içindeki %	42,7%	27,2%	24,3%	5,8%	100,0%
	Sınıf içindeki %	20,6%	20,7%	20,1%	7,5%	18,6%
Toplam	N	427	270	249	159	1105
	Tutum içindeki %	38,6%	24,4%	22,5%	14,4%	100,0%
	Sınıf içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson χ^2 : 19,546; s.d.: 6, p=0,003; Gama-simetrik: -0,128; t: -3,362; p=0,001 Beklenen değeri 5'in altında olan hücre oranı: %0; Min. beklenen değer: 29,64						

Üst sınıflara doğru ilerledikçe rehberliğe karşı olumsuz bir tutumun yaygınlaştığı anlaşılmaktadır. Bunu $G=-0,128$ olarak ($p=0,001$) Gamma istatistiğinden anlayabiliyoruz. İlişkinin olumsuz yönde, önemsenmeyecek düzeyde de olsa zayıf bir ilişki şeklinde geliştiği ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin staj yapıp yapmamaları, mesleğe dönük tutumları üzerinde belirleyici olabilir. Staj yapanlarda mesleğe dönük olumsuz tutumun üst sınıflara doğru ilerledikçe daha yaygın hale geldiğini ortaya koymuştur (Tablo 5).Turizm rehberliği bölümlerinde, stajlar genelde ikinci sınıftan sonra yapılmaktadır. Rehberlik sevdalısı olma oranı 1.sınıfta %28,6 iken, 2.sınıfta %42,2'ye yükselmektedir. Kararsızlarda ve rehberliği sevenlerde bir miktar azalış görülmektedir. Buna karşın üçüncü ve dördüncü sınıfta durum tersine dönüşmektedir. Rehberlik sevdalılarının oranı önce %24,2'ye sonra da %7'ye kadar gerilemektedir. Kararsızlar %34,4'e ve sevenlerin oranı ise %58'6'ya yükselmektedir. Bu durum, $G=-0,293$ ($p<0,001$) Gamma istatistiğinden de anlaşılabilir. Staj yapma durumunda, sınıf ile mesleğe dönük tutum arasında zayıf da olsa negatif yönlü anlamlı bir ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Tablo 5.Staj yapanlara göre mesleğe dönük tutum ile sınıf ilişkisi

Sınıf		Kararsızlar	Rehberliği sevenler	Rehberlik sevdalıları	Toplam
1.sınıf	N	6	9	6	21
	Tutum içindeki %	28,6%	42,9%	28,6%	100,0%
	Sınıf içindeki %	6,3%	5,7%	9,4%	6,6%
2.sınıf	N	9	17	19	45
	Tutum içindeki %	20,0%	37,8%	42,2%	100,0%
	Sınıf içindeki %	9,5%	10,7%	29,7%	14,2%
3.sınıf	N	36	58	30	124
	Tutum içindeki %	29,0%	46,8%	24,2%	100,0%
	Sınıf içindeki %	37,9%	36,5%	46,9%	39,0%
4.sınıf	N	44	75	9	128
	Tutum içindeki %	34,4%	58,6%	7,0%	100,0%
	Sınıf içindeki %	46,3%	47,2%	14,1%	40,3%
Toplam	N	95	159	64	318
	Tutum içindeki %	29,9%	50,0%	20,1%	100,0%
	Sınıf içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Sınıf		Kararsızlar	Rehberliği sevenler	Rehberlik sevdalıları	Toplam
1.sınıf	N	6	9	6	21
	Tutum içindeki %	28,6%	42,9%	28,6%	100,0%
	Sınıf içindeki %	6,3%	5,7%	9,4%	6,6%
2.sınıf	N	9	17	19	45
	Tutum içindeki %	20,0%	37,8%	42,2%	100,0%
	Sınıf içindeki %	9,5%	10,7%	29,7%	14,2%
3.sınıf	N	36	58	30	124
	Tutum içindeki %	29,0%	46,8%	24,2%	100,0%
	Sınıf içindeki %	37,9%	36,5%	46,9%	39,0%
4.sınıf	N	44	75	9	128
	Tutum içindeki %	34,4%	58,6%	7,0%	100,0%
	Sınıf içindeki %	46,3%	47,2%	14,1%	40,3%
Toplam	N	95	159	64	318
	Tutum içindeki %	29,9%	50,0%	20,1%	100,0%
Pearson χ^2 : 29,671; s.d.: 6, p<0,001; Gama-simetrik: -0,293; t: -3,367; p<0,001 Beklenen değeri 5'in altında olan hücre oranı: %8,3, Min.beklenen değer: 4,23					

Tablo 6, stajlarını yapmayan turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe dönük tutumlarını göstermektedir. Tablodan da görüldüğü üzere, staj yapmayanlarda sınıf ile mesleğe dönük tutum arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki (χ^2 : 8,311; s.d.: 6, p=0,216) yoktur. Dolayısıyla staj yapmayanların rehberlik konusunda net bir tavır geliştiremedikleri de belirtilebilir. Ki-kare istatistiğinin anlamsız olması, Gamma istatistiğini yorumlamayı gereksiz kılmaktadır.

Tablo 6.Staj yapmayanlara göre mesleğe dönük tutum ile sınıf ilişkisi

Sınıf		Kararsızlar	Rehberliği sevenler	Rehberlik sevdalıları	Toplam
1.sınıf	N	100	224	82	406
	Tutum içindeki %	24,6%	55,2%	20,2%	100,0%
	Sınıf içindeki %	44,6%	53,2%	57,7%	51,6%
2.sınıf	N	70	118	37	225
	Tutum içindeki %	31,1%	52,4%	16,4%	100,0%

	Sınıf içindeki %	31,3%	28,0%	26,1%	28,6%
3.sınıf	N	42	63	20	125
	Tutum içindeki %	33,6%	50,4%	16,0%	100,0%
	Sınıf içindeki %	18,8%	15,0%	14,1%	15,9%
4.sınıf	N	12	16	3	31
	Tutum içindeki %	38,7%	51,6%	9,7%	100,0%
	Sınıf içindeki %	5,4%	3,8%	2,1%	3,9%
Toplam	N	224	421	142	787
	Tutum içindeki %	28,5%	53,5%	18,0%	100,0%
	Sınıf içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson χ^2 : 8,311; s.d.: 6, p=0,216; Gama-simetrik: -0,143; t: -2,764; p<0,006 Beklenen değeri 5'in altında olan hücre oranı: %0,0, Min. beklenen değer: 5,59					

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm rehberliği öğrencileri mesleğe dönük tutumlarına göre “kararsızlar”, “rehberliği sevenler” ve “rehberlik sevdalıları” olarak kümelere ayrılmıştır. Rehberlik sevdalılarının mesleğe olumlu yaklaşım bakımından (4,7273) en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Araştırmamızda üst sınıflara doğru ilerlerken rehberlik sevdalılığı oranlarının düşme eğiliminde ve kararsızlığın arttığı anlaşılmaktadır. Bu durum, turizm rehberliği öğrencilerinin sınıf düzeyleri arttıkça memnuniyet düzeyinin ve mesleğe dönük tutumlarının farklılaştığı şeklinde yorumlanabilir. Rehberlik öğrencilerinden birinci sınıfta okuyanların mesleğe dönük tutumlarına bakıldığında, kararsızlık yaşadığı görülmektedir.

Baltacı vd., (2012) turizm bölümünde okuyan, özellikle 3. ve 4. sınıf öğrencilerin, 1. ve 2. sınıf öğrencilerine göre gelecek kaygılarının daha yüksek düzeyde olduğu ve eğitimden duydukları memnuniyetin azaldığını belirtmişlerdir. Şahin ve Acun (2016), turizm rehberliği 1. sınıf öğrencilerinin rehberlik mesleğine yönelik tutumunun diğer sınıflara göre daha olumlu olduğunu ifade etmiştir. Tolga vd., (2015) turizm rehberliği öğrencilerinin sınıflara göre kariyer yapma isteğinin alt sınıflarda üst sınıflara göre daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Diğer bir ifadeyle, bu bölüme başladıklarında mesleğe dönük olumlu düşünceleri daha fazla iken, zaman geçtikçe olumlu düşüncelerinde azalma meydana gelmektedir. Bu durum rehberlik öğrencilerinin eğitim süreçleri boyunca, sektörde

yaşadıkları olumsuzluklara, turizm sektörünün genel durumuna yönelik bakış açılarından, öğrencilerin okudukları bölüm ve süreç ile ilgili bilgi sahibi olmamalarından, sektör deneyimlerinin ve çalışma koşullarının yetersizliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmamızda lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin (898 katılımcı) yarısının, üniversite tercihleri arasında bu bölümü ilk dört sırada tercih ettiği belirlenmiştir. Bu sonuç, turizm rehberliği bölümünün önemli oranda isteyerek seçildiğini göstermektedir. “Rehberlik sevdalıları” olarak belirtilen son kümenin mesleğe dönük olarak en yüksek tutum ortalamasına sahip olduğu belirlenmiştir. Fakat üst sınıflara doğru ilerlerken, rehberlik sevdalılığı oranlarının düşme eğiliminde olduğu, buna karşın kararsızlığın arttığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, sınıf düzeyi arttıkça, mesleğe dönük olumlu tutumun değişme gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu açıdan, üniversitelerin ve bu eğitimin gerçekleştirildiği yükseköğretim kurumlarının rehberlik mesleğine dönük tutumun değişme sebeplerine yönelik çalışmalar yapması gerekmektedir. Rehberlik öğrencilerinin tutum değişimi yaşamasındaki nedenler bölüm akademisyenleri tarafından, öğrenciler ile görüşme yöntemleri ile çözümlenmeye çalışılmalıdır. Mesleğe dönük tutumun olumlu bir yapıya kavuşturulması için, öncelikle bu tutumun altında yatan sebepler irdelenmelidir.

Turist rehberleri, misafirlerin ziyaret ettiği ülkeyi sevmesi ve tekrar gelmesi veya kalış sürelerinin uzatılmasında kilit bir rol üstlenmektedirler. Böylece bahsedilen bu farklı yönlerin ortaya çıkarılarak, olumsuz tutum besleyen öğrencilerin tutumları pozitif yönde değiştirilebilir.

Turizm rehberliği ders programlarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi öğrencilerin insan ilişkilerinde başarılı, mesleğini severek yapacak bireylere dönüştürülmelerine olanak sağlayabilir. Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleğe karşı olumlu tutum geliştirmeleri, çevresel faktörlerin yanı sıra, verilen eğitimin niteliği ile de yakından ilişkilidir. Dolayısıyla öncelikle üniversitelerin turizm rehberliği bölümlerinin ders müfredatlarını, rehberlik mesleğinin gereklerine göre paydaş odaklı şekilde tasarlamaları, öğrenci tercihlerine göre uygulamalarla desteklemeleri gerekmektedir. Eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin seyahat acentalarının tur programlarında fiilen yer almaları, hem mesleğin atmosferini görmeleri hem de deneyimleyerek mesleğe dönük olumlu tutum sergilemeleri açısından önemli görülmektedir. Turizm rehberliği öğrencilerine yönelik olarak sektörde aktif olarak rehberlik hizmeti veren kişiler bölümlere davet edilerek, rehberlik mesleğine yönelik bilgilendirmeler sağlanabilir. Bu noktada, turizm sektöründe yer alan hizmet üreticileri iletişim içerisinde olmaları gerekmektedir. Üniversite kurumlarının

turizm rehberliği öğrencilerine yönelik rehberlik mesleğine odaklı çeşitli organizasyon ve seminerler düzenlemesi mesleğe bakış açılarını olumlu yönde geliştirebilir.

KAYNAKÇA

- Aksu, A. A., ve Köksal, C. D. (2005). Perceptions and attitudes of tourism in Turkey. *International Journal of Contemporary Hospitality*, 12, 436-447.
- Airey, D., ve Frontistis, A. (1997). Attitudes to careers in tourism: An Anglo Greek comparison. *Tourism Management*, 18, 149–158.
- Akyol, A., Aslan, D. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2), 51-60.
- Aymankuy, Y., ve Aymankuy, Ş. (2013). Turizm işletmeciliği eğitimi alan öğrencilerin turizm sektöründeki istihdam ile ilgili görüşleri ve sektördeki kariyer beklentileri (Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği), *Akademik Bakış Dergisi*, 35, 1-21.
- Bahçelerli, N. M., ve Sucuoğlu, E. (2015). Undergraduate tourism students' opinions regarding the work conditions in the tourism industry. *Procedia Economics and Finance*, 26, 1130- 1135.
- Baltacı, F., Üngüren, E., Avsallı, H., ve Demirel, O. N. (2012). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin geleceğe yönelik bakış açılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakülte Dergisi*, 4 (1), 17-25.
- Barron, P., Maxwell, G., Broadbridge, A., ve Ogden, S. (2007). Careers in hospitality management generation Y's Experiences and perceptions. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 14 (2), 119-128.
- Boylu, Y. (2009). Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri okullara ilişkin beklenti ve değerlendirmeleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 933- 954.
- Chen, S.J., Chu, K.H. ve Wu, W. C. (2000). Tourism students' perceptions of work values: a case of Taiwanese universities. *International journal contemporary hospitality management*, 12 (6), 360- 365.
- Çatı, K., ve Bilgin, Y. (2013). Turizm lisans öğrencilerinin turizm sektöründe çalışma eğilimleri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14 (1), 23- 45.

- Çemrek, F., ve Yılmaz, F. (2010). Turizm ve otel işletmeciliği ile açılılık öğrencilerinin uygulamalı mutfak dersleri hakkında tutum ve düşüncelerini ölçmeye yönelik bir uygulama. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2), 203-220.
- Çimen, H. (2008). Turizm lisans öğrencilerinin mesleki yönelimleri: akçakoca turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (19), 194- 202.
- Çokluk ,Ö., Şekercioglu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve Lisrel uygulamaları*. Ankara: PEGEM Akademi
- Emir, O., Pelit, E., ve Arslan, S. (2010). Turizm alanında önlisans eğitimi alan öğrencilerin staj öncesi ve sonrası görüşlerinin karşılaştırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (33), 141- 165.
- Erdem, B. (2010). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin otel işletmelerinin animasyon bölümüne yönelik tutumları: ampirik bir araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 10 (3), 1085-1113.
- Erdinç, S. B. ve Kahraman, S. (2012). Turizm mesleğine seçme nedenlerinin incelenmesi. VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi. 12-15 Nisan. 229- 237.
- Jenkins, A. K. (2001). Making a career of it? Hospitality students' future perspective: an Anglo-Dutch study. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 13, 13-20.
- King, B., McKercher, B., ve Waryszak, R. (2003). A comparative study of hospitality and tourism graduates in Australia and Hong Kong. *International Journal of Tourism Research*. 5, 409-420.
- King, P. W.Y., ve Hang, F. K. W. (2011). Career perceptions of undergraduate gaming management students. *Journal of Teaching in Travel ve Tourism*, 11, 367-391.
- Kozak, İ., ve Kızılırmak, İ. (2001). Türkiye' de meslek yüksekokulu otelcilik programı öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarının demografik değişkenlere göre değişimi. *Anatolia Turizm ve Araştırma Dergisi*, 12, 9-16.
- Koroğlu, Ö. ve Gezen, T. (2012). Turizm Rehberliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Sosyal Becerileri İle Stres Yönetimi Becerileri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. 13. Ulusal Turizm Kongresi, Antalya.
- Koroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 137- 157.

- Kurnaz, A., Kurnaz, A. H., ve Kılıç, B. (2014). Önlisans düzeyinde eğitim alan aşçılık programı öğrencilerinin mesleki tutumlarının belirlenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 41-61.
- Kuşlivan, S., Kuşlivan, Z. (2000). Perceptions and attitudes of undergraduate tourism students towards working in the tourism industry in Turkey. *Tourism Management*, 21, 251-269.
- Kuzgun, Y. (1994). Çağdaş insanın en önemli kararı meslek seçimi, bilim ve teknik. 26 Kasım 2016 tarihinde http://vizyon21yy.com/documan/egitim_ogretim/rehberlik/mesleki_tanitim/Meslek_Secimi.pdf, tarihinde adresinden erişildi.
- Lam, T. ve Ching, L. (2007). An exploratory study of internship program: the case of Hong Kong students. *Hospitality Management*, 26, 336-351
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personel Psychology*, 28, 563- 575.
- Maxwell, J. C. (1996). *Kazanan tutum*. (Çev. U. Kaplan). İstanbul: Sistem yayıncılık.
- Olçay, A., ve Çelik, Z. (2010). Turizm ve otel işletmeciliği programında öğrenim gören öğrencilerin otelcilik mesleğine ilişkin algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 279- 301.
- Özdemir, B., Aktaş, A., ve Altıntaş, V. (2005). Turizm ve otelcilik eğitimi görmekte olan lisans düzeyinde öğrencilerin otel işletmelerinin yiyecek- içecek bölümüne yönelik tutumları. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 46 -58.
- Richardson, S. (2008). Undergraduate tourism and hospitality students' attitudes towards a career in the industry: A preliminary investigation. *Journal of Teaching in Travel and Tourism*, 8(1), 23-46.
- Richardson, S. (2009). Undergraduates' perceptions of tourism and hospitality as a career choice. *International Journal of Hospitality Management*, 28, 382-388.
- Richardson, S. (2010). Tourism and hospitality students' perceptions of a career in the industry: a comparison of domestic (Australian students and international students studying in Australia. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 17, 1-11.
- Richardson, S., ve Butler, G. (2012) Attitudes of Malaysian Tourism and Hospitality Students' towards a Career in the Industry. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 17(3), 262- 276.
- Roney, S. A., ve Öztin, P. (2007). Career perceptions of undergraduate tourism students: A case study in Turkey. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport, ve Tourism Education*, 6(1), 4-18.

- Sabuncuoğlu, Z., ve Tüz, M. V. (2013). *Örgütsel davranış*. Bursa: Aktüel Yayınları.
- Sarışık, M. (2007). Turizm sektöründe meslek sahibi olmaya yönelten etkenler meslek yüksekokulu öğrencilerine yönelik bir çalışma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 143-160.
- Sibson, R., Abbas, A., Riaz, F., ve Nazir, R. (2011). Career choice perceptions of undergraduate event, sport and recreation management students: An Australian case study, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 10(2), 50-60.
- Şahin, S., ve Acun, A. (2016). Turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 563- 580.
- Tolga, Ö., Korkmaz, H., ve Atay, L. (2015). Lisans düzeyinde turist rehberliği öğrencilerinin mesleki tutumlarına yönelik bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12(2), 26-41.
- Wang, S. (2014). Tourism career perceptions and implications, a case study of Chinese undergraduate students. *Tourism Today*, 14, 57- 67.
- Yılmaz, Ö. G. (2011). Lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleğe bakış açılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (26), 281-198.
- Zopiatis, A., ve Kyprianou, G. (2006). Perceptions and attitudes toward the hospitality professions in Cyprus. *Tourism Today*, 33-46.